

LIETUVOS
TEISMAI

TEISMINĖS MEDIACIJOS KOMISIJOS
2022 M. VEIKLOS ATASKAITA

„Kuo dažniau bylas nagrinėjantys teisėjai ginčų šalims siūlo teisminę mediaciją, tuo plačiau iš širdies į širdį sklinda kultūrinė taikių susitarimų dvasia“

Teisminės mediacijos komisijos pirmininkas
dr. Artūras Driukas

TEISMINĖS MEDIACIJOS PRAKTIKOS TEISMUOSE 2022 M. APIBENDRINIMAS

Stebint bendras bylų nagrinėjimo teismuose tendencijas, matyti, kad 2022 m., lyginant su ankstesniais metais, padaugėjo bylų dėl šeimos teisinių santykių (dėl santuokos nutraukimo, išlaikymo vaikams priteisimo ir kt.) – 2022 m. išnagrinėta 16 168 bylos, kai 2021 m. 15 470 bylų, 2020 m. jų buvo 15 709).

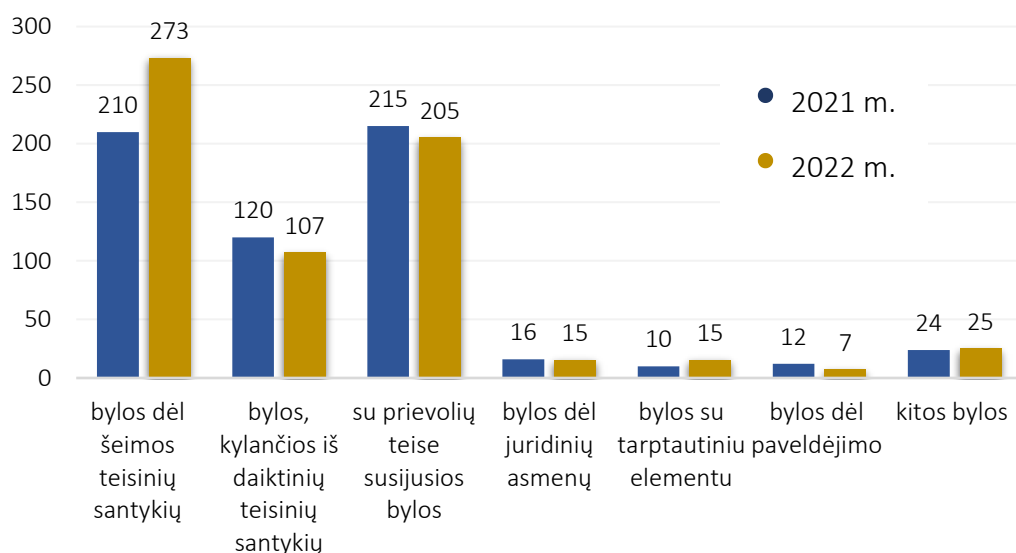
Padaugėjo ir civilinių bylų, perduotų teisminei mediacijos procesui, – 2022 m. buvo inicijuoti 597 teisminės mediacijos procesai civilinėse bylose, t. y. statistinėse ataskaitose fiksuota 5 proc. daugiau teisminės mediacijos procesų nei 2021 m. – 574 bylos (2020 m. – 516 bylų, 2019 m. – 533 bylos).

Administracinėse bylose buvo inicijuota 16 mediacijos procesų (2021 m. – 7 mediacijos procesai, 2020 m. – 7 mediacijos procesai).

Analizuojant duomenis apie teisminei mediacijai perduotas civilines bylas, matyti, kad 2022 m. 557 teisminės mediacijos procesuose teismo mediatoriais buvo paskirti teisėjai, o 33 teisminės mediacijos procesuose teismo mediatoriais buvo paskirti kitų profesijų atstovai, pvz., advokatai, teisėjų padėjėjai, psichologai ir kt. (2021 m. 563 teisminės mediacijos procesuose teismo mediatoriais buvo paskirti teisėjai, o 25 teisminės mediacijos procesuose teismo mediatoriais buvo paskirti kitų profesijų atstovai). Pažymėtina, kad nuo 2021 m. sausio 1 d. tiek civilinėse, tiek administracinėse bylose teisminę mediaciją turi teisę vykdyti visi į Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašą įrašyti mediatoriai.

Kaip ir ankstesniais metais, didžiausią civilinių bylų, perduotų teisminei mediacijai, skaičių sudaro bylos, kylančios iš šeimos teisinių santykių, su prievolių teise susijusios bylos ir bylos, kylančios iš daiktinių teisinių santykių.

Teisminei mediacijai perduotų civilinių bylų kategorijos:

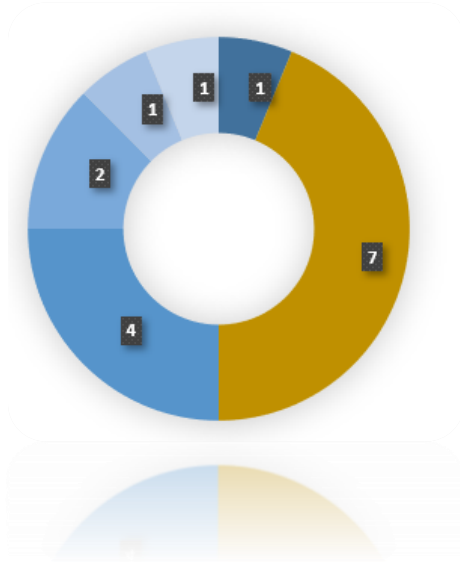

Administraciniame procese mediacija dėl šio instituto naujumo ir administracinių ginčo teisinių santykių specifiškumo kol kas nėra dažnai taikoma, taigi išvėlyti ryškesnes tendencijas kol kas sudėtinga. Siekis populiarinti mediaciją administraciniame procese neabejotinai laikytinas vienu pagrindinių teismų sistemos tikslų.

Teisminei mediacijai perduotų administracinių bylų kategorijos:

- Civilinė atsakomybė už žalą, atsiradusią dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų
- Nacionalinių, Europos Sąjungos ir užsienio institucijų finansinė parama
- Žemės teisiniai santykiai
- Kiti ginčai viešojo administravimo srityje
- Vietos savivalda
- Teritorijų planavimas

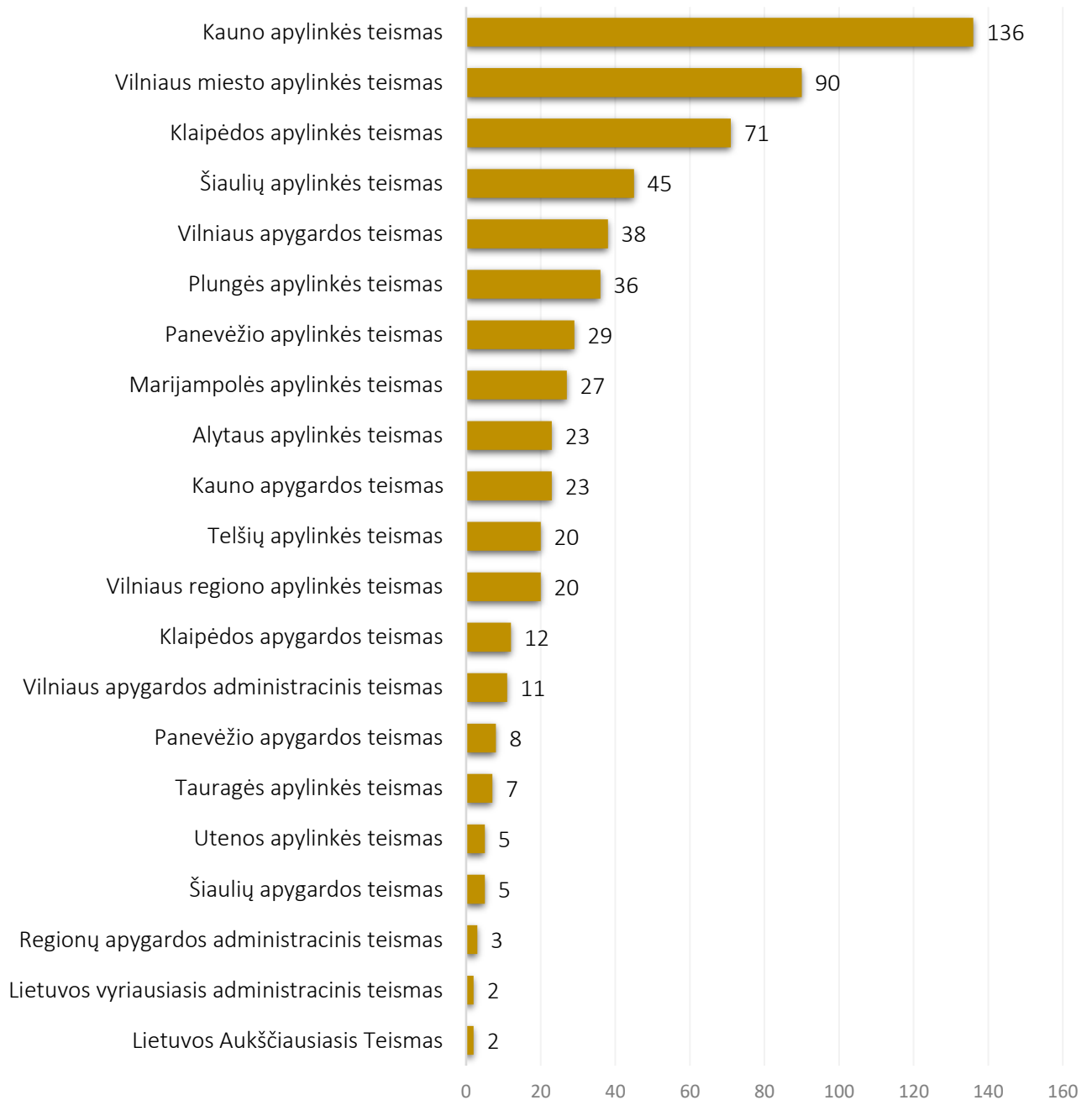

Remiantis LITEKO ataskaitų duomenimis, daugiausia civilinių bylų teisminei mediacijai perdavė bendrosios kompetencijos apylinkių teismai – 509 civilines bylas. Bendrosios kompetencijos apygardų teismai teisminei mediacijai perdavė 86 civilines bylas. Taigi, 83 proc. teisminei mediacijai perduotų bylų sudaro pirmosios instancijos apylinkių teismų perduotos civilinės bylos, tuo tarpu bendrosios kompetencijos apygardos teismų – 14 proc.

Vilniaus apygardos administracinis teismas teisminei mediacijai perdavė 11 administracinių bylų, Regionų apygardos administracinis teismas – 3 administracines bylas, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas – 2 administracines bylas.

Teisminei mediacijai perduotų bylų skaičius

2022 m. daugiausia civilinių bylų teisminei mediacijai perdavė Kauno apylinkės teismas.

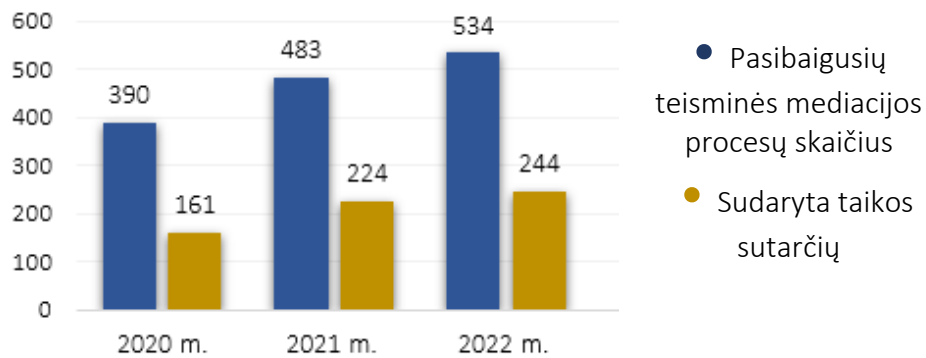
Pastebėtina, kad Kauno apygardos teismo veiklos teritorijoje veikiančios bendrosios kompetencijos teismai teisminei mediacijai perdavė daugiausia civilinių bylų – 209, Vilniaus apygardos teismo veiklos teritorijoje – 148, Klaipėdos apygardos teismo veiklos teritorijoje – 126, Šiaulių apygardos teismo veiklos teritorijoje – 70, Panevėžio apygardos teismo veiklos teritorijoje – 42.

2022 m. buvo baigti 534 teisminės mediacijos procesai, 45 proc. iš jų pasirašytos taikos sutartys.

2022 m. civilinėse bylose pabaigti 524 mediacijos procesai, administracinėse bylose – 10, civilinėse bylose sudaryta 241 taikos sutartis, administracinėse bylose – 3.

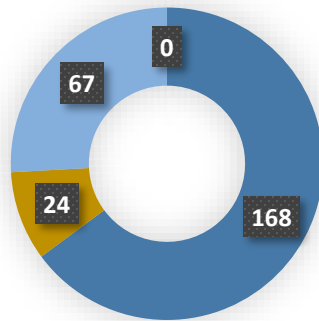

Teisminės mediacijos procesai 2020-2022 m.

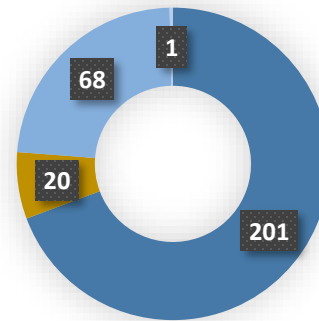

Teisminės mediacijos nutraukimo priežastys:

2021 m.

2022 m.

- ginčo šalims pasitraukus iš teisminės mediacijos proceso
- pasibaigus teisminės mediacijos terminui
- teismo mediatoriumi nutraukus teisminės mediacijos procesą
- teismo mediatoriumi nusišalinus nuo bylos nagrinėjimo

Pastebėtina, kad, pradėjus taikyti privalomą šeimos mediaciją iki kreipimosi į teismą, į teismą patenka sudėtingesni šeimos ginčai, kur neretai susitaikymo perspektyvos yra apsunkintos. Todėl ir teisminės mediacijos procesai sudėtingėja ir daugėja iš jų pasitraukiančių be taikaus susitarimo asmenų skaičius.

TEISMINĖS MEDIACIJOS KOMISIJA

Teisminės mediacijos komisija yra Teisėjų tarybos sudaryta nuolatinė komisija, priimanti sprendimus dėl mediatoriaus statuso suteikimo teisėjams, pageidaujantiems vykdyti mediatoriaus veiklą, dėl mediatoriaus statuso panaikinimo, taip pat apibendrinanti teisminės mediacijos praktiką teismuose

ir nagrinėjanti kitus klausimus, susijusius su teismine mediacija. Teisminės mediacijos komisija sudaroma Teisėjų tarybos įgaliojimų laikui iš 9 narių, 6 iš jų turi būti teisėjai.

2020 m. pabaigoje Visuotiniame teisėjų susirinkime išrinkus naujos sudėties Teisėjų tarybą, Teisminės mediacijos komisijos narių įgaliojimai baigėsi, todėl 2021 m. sausio 29 d. Teisėjų tarybos nutarimu Nr. 13P-14-(7.1.2) „Dėl Teisminės mediacijos komisijos sudarymo“ buvo sudaryta nauja šios sudėties Teisminės mediacijos komisija. 2022 m. Komisijos sudėtis nesikeitė.

2022 m. Teisminės mediacijos komisija gavo 18 teisėjų prašymų suteikti teismo mediatoriaus statusą (2021 m. buvo gauta 14 tokių prašymų).

2022 m. buvo surengti 4 Teisminės mediacijos komisijos posėdžiai (2021 m. – 6 posėdžiai), kurių metu buvo priimti sprendimai dėl:

- teismo mediatoriaus statuso suteikimo teisėjams – 18 teisėjų suteiktas mediatoriaus statusas (2021 m. – 14 asmenų);
- teismo mediatoriaus statuso panaikinimo – 2 teisėjams jų prašymu panaikintas mediatoriaus statusas.

8 teisėjai, turintys mediatoriaus statusą, atleisti iš teisėjo pareigų sulaukę įstatyme numatyto pensinio amžiaus arba atleisti iš pareigų savo noru. Statusą teisės aktų nustatyta tvarka išsaugojo asmenys, išbraukti iš teisėjų, kuriems suteiktas mediatoriaus statusas, sąrašo, ir mediatoriaus veiklą tęsia bendradarbiaudami su Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba.

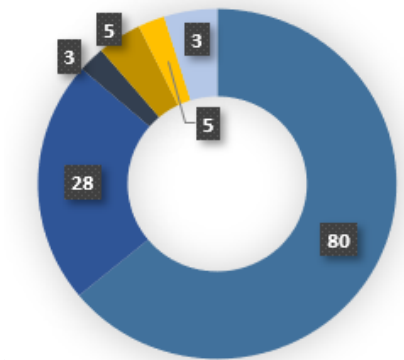
TEISĖJAI, KURIEMS SUTEIKTAS MEDIATORIAUS STATUSAS

2022 m. pabaigoje mediatoriaus statusą turėjo 125 teisėjai.

Daugiausia teisėjų, turinčių mediatoriaus statusą, dirba apylinkių teismuose – 66 proc., apygardų teismuose 20 proc.

Teisėjų, kuriems suteiktas mediatoriaus statusas, skaičius 2022 m.

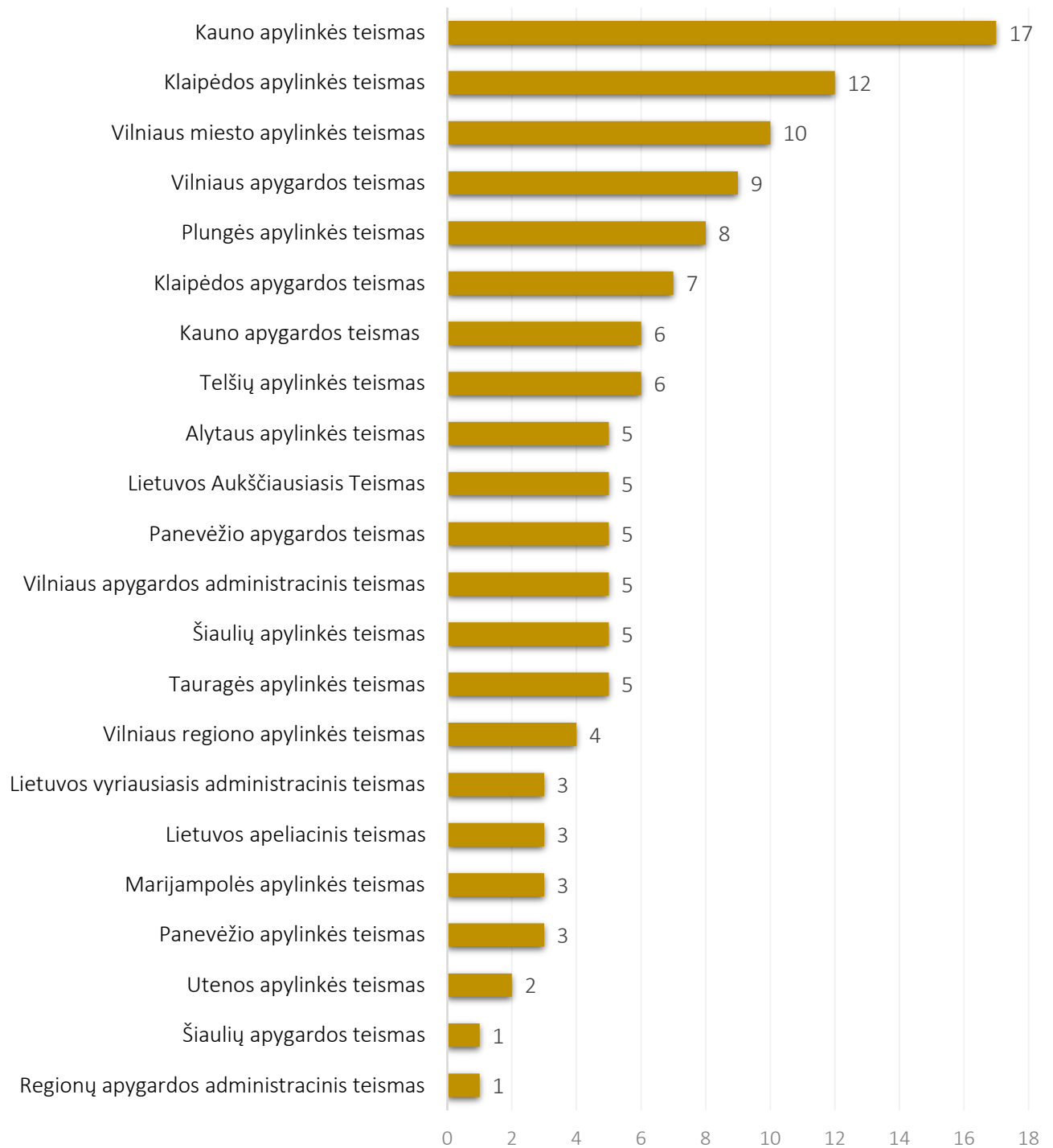
- apylinkių teismų teisėjai
- apygardų teismų teisėjai
- Lietuvos apeliacinio teismo teisėjai
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjai
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjai
- apygardų administracinių teismų

Pastebėtina, kad iš 18 teisėjų, kuriems 2022 m. suteiktas mediatoriaus statusas, 4 yra iš Kauno apylinkės teismo, 3 – Panevėžio apylinkės teismo, 3 – Telšių apylinkės teismo, 2 – Vilniaus miesto apylinkės teismo, 2 – Tauragės apylinkės teismo teisėjai, po 1 – iš Kauno apygardos teismo, Panevėžio apygardos teismo, Vilniaus regiono apylinkės teismo ir Plungės apylinkės teismo.

Teisėjų, kuriems suteiktas mediatoriaus statusas, skaičius pagal teismus

17 teisėjų, kuriems suteiktas mediatoriaus statusas, yra pateikę informaciją apie savo specializaciją, t. y. nurodę, kad vykdo teisminę mediaciją iš šeimos teisinių santykių kylančiose bylose. Visi kiti vykdo teisminę mediaciją visų kategorijų bylose.

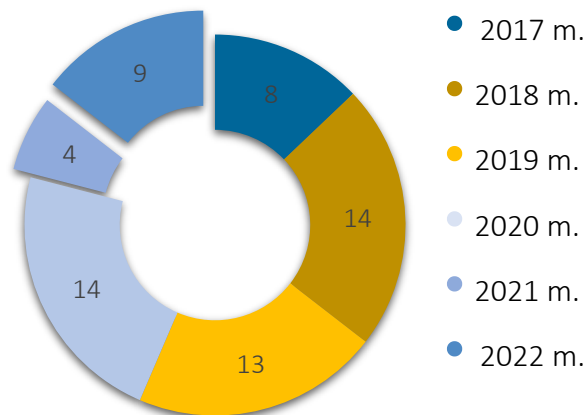

TEISMINĖS MEDIACIJOS VERTINIMO ANKETŲ REZULTATŲ APIBENDRINIMAS

Teisminio ginčo šalys savo nuomonę apie įvykusį teisminės mediacijos procesą gali išreikšti užpildydamos Teisminės mediacijos vertinimo anketą, kurios nuoroda pateikiama interneto portalo www.teismai.lt skilties VISUOMENEI IR ŽINIASKLAIDAI rubrikoje TEISMINĖ MEDIACIJA adresu: <https://www.teismai.lt/lt/visuomenei-ir-ziniasklaidai/teismine-mediacija/apie-teismine-mediacija/282>.

Pažymėtina, kad anketa yra anoniminė, ji pildoma įvykus teisminės mediacijos procesui, t. y. ginčo šalims dalyvavus mediacijos sesijoje.

Pastebėtina, kad, kaip ir ankstesniais metais, anketų pildymas nėra aktyvus. 2022 m. buvo gautos 9 užpildytos anketos (2021 m. – 4, 2020 m. – 14, 2019 m. – 13, 2018 m. – 14, 2017 m. – 8).

Teisminės mediacijos anketų respondentai 2022 m. – asmenys nuo 23 iki 56 metų amžiaus, iš jų – 7 moterys ir 2 vyrai.

Iš anketas teikusių asmenų 3 turi nebaigtą vidurinį išsilavinimą, 3 asmenys – aukštąjį, 2 asmenys – vidurinį ir 1 – aukštesnįjį išsilavinimą.

6 respondentai buvo ieškovai byloje, 3 – atsakovai.

4 iš anketas užpildžiusių ieškovų, atsakovų teismo procese dalyvavo pirmą kartą, 5 nurodė, kad tai ne pirmas kartas, kai dalyvauja teismo procese. Dauguma (7 iš 9 atsakiusių) respondentų ginčą spręsti teisminės mediacijos būdu bandė pirmą kartą.

2 respondentai teisminę mediaciją vykdžiusio mediatoriaus veiklą įvertino gerai, 3 – puikiai, 2 – blogai, 1 – neturėjo nuomonės.

Apibendrinus gautų anketų duomenis matyti, kad visgi 5 respondentai kitiems asmenims rekomenduotų ginčą bandyti spręsti teisminės mediacijos būdu, 3 – nerekomenduotų, 1 – neturėjo nuomonės šiuo klausimu.

Po teisminės mediacijos proceso 3 respondentų požiūris į teismus pagerėjo, 3 – pablogėjo, 2 – nepasikeitė, 1 – neturėjo apie tai nuomonės.

Pateikti šie pasiūlymai, komentarai:

„Būtina tobulinti mediatorių kompetencijas, kelti kvalifikaciją.“

„Reikalingi daugiau kompetencijos teisinėje praktikoje turintys specialistai.“

RENGINIAI / ĮVYKIAI

Nacionalinės teismų administracijos organizuoti mokymai

2022 m. Nacionalinė teismų administracija iš valstybės tam numatytų tikslinių lėšų savo valdomoje programoje „Teisėjų ir teismų personalo kvalifikacijos kėlimas“, pagal Teisminės mediacijos komisijos siūlomas rekomendacijas, surengė trejus teisėjų mediatorių mokymus; vieni įvadiniai mokymai buvo skirti teisėjams, kurie nori tapti mediatoriais, kiti – teisėjams, kurie yra mediatoriai. Pirmuosiuose 16 akademinė valandų mokymuose pagal įvadinio mokymo programą dalyvavo 15 teisėjų. Antruose ir trečiuose 14 akademinė valandų mokymuose, kurie skirti kvalifikacijai kelti, dalyvavo 16 ir 17 teisėjų. Šių mokymų temos buvo „Mediacija administraciniuose ginčuose“; „Mediacija su viešojo sektoriaus subjektais“; „Šeimos santykiai“. 16 akademinė valandų mediacijos mokymai teisėjams, kurie nori tapti mediatoriais, skirti įgauti teorinėms bei praktinėms žinioms mediacijos srityje. Mokymai teisėjams, kuriems suteiktas mediatoriaus statusas, – žinioms gilinti ir praktiniams įgūdžiams mediacijos srityje gerinti.

Siekiant didinti teismo mediatorių kvalifikaciją, 2023 metais numatoma organizuoti mokymus teisėjams, kuriems suteiktas mediatoriaus statusas. Mokymai bus organizuojami aktualiausiomis temomis, tokiomis kaip mediacija šeimos ginčuose, esant smurto artimoje aplinkoje požymiams, taip pat mediacija administraciniuose ginčuose ir mokymai apie šeimos psichologiją.

Mediacijai skirtos patalpos teismuose

Lietuvos teismuose 2022 m. buvo įrengtos ir atidarytos 2 mediacijai skirtos patalpos – Klaipėdos apygardos teisme ir Tauragės apylinkės teismo Šilutės rūmuose (2021 m. – Lietuvos apeliaciniame teisme, 2020 m. – Vilniaus apygardos administraciniame teisme). Ankstesniais metais įrengtos ir atidarytos patalpos ir kituose teismuose – Marijampolės apylinkės teismo Marijampolės rūmuose, Vilniaus regiono apylinkės teismo Trakų rūmuose, Šiaulių apygardos teisme. Taip pat 2022 m. pradėti mediacijai skirtų patalpų įrengimo darbai Lietuvos Aukščiausiame Teisme ir jau 2023 m. sausio mėn. patalpa atidaryta. Kituose teismuose mediacija vyksta teismo posėdžių salėse ar konferencijų salėse.

Teisėjai, kuriems suteiktas mediatoriaus statusas, siekdami populiarinti mediaciją ir jos žinomumą, 2022 m. dalyvavo sklaidos renginiuose.

Lietuvos Aukščiausiąjame Teisme 2022 m. birželio mėn. vykusiame renginyje „Kultūros naktis“ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas mediatorius Artūras Driukas penkioms ekskursijoms (iš viso 132 dalyviams) pravedė paskaitas apie mediaciją. Šių paskaitų metu renginio dalyviai buvo supažindinti su mediacijos procesu ir jo tikslais, šio proceso privalumais ir keliamais iššūkiais.

Mykolo Romerio universitete 2022 m. vasario 4 d. vyko nacionalinė mokslinė-praktinė konferencija „Tarpinstitucinio bendradarbiavimo stiprinimas mediacijos plėtrai“. Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėjas mediatorius Jan'as Maciejewski's skaitė pranešimą tema „Privalomos mediacijos situacija teisėjo akimis“. Konferencijos pranešėjai diskutavo apie privalomosios mediacijos ir teisminės mediacijos aktualijas Lietuvoje, siekė nustatyti, kokiose srityse būtinas glaudesnis mediacijos sistemos institucijų bendradarbiavimas ir kokius iššūkius jis padės spręsti. Renginio metu buvo pristatyti ir aptarti 2021 m. privalomosios, teisminės ir neteisminės mediacijos Lietuvos administracinių ginčų komisijos veikloje mediacijos rezultatai, privačios mediacijos situacija Lietuvoje, teisėjų požiūrio į teisminę mediaciją tyrimo rezultatai, atskleisti mediatoriaus, advokato, teisėjo požiūriai į privalomąją mediaciją ir jos taikymo iššūkius, pasidalinta mediacijos taikymo vaiko išvežimo bylose patirtimi bei apibrėžtas Lietuvos mediatoriaus portretas.

Vilniaus miesto apylinkės teisme 2022 m. lapkričio 30 d. svečiavosi Mykolo Romerio universitete mediaciją studijuojantys Ukrainos skirtingų teisininkų gildijų atstovai, tarp kurių buvo teisėjai, advokatai, notariai. Susitikimo metu buvo organizuota Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėjų mediatorių ir Ukrainos teisininkų, kurie siekia tapti mediatoriais, apskritojo stalo diskusija apie mediacijos patirtį, reikalavimus mediatoriams ir kt.

2022 m. gruodžio 15 d. Vilniuje atidarytas naujas Vilniaus arkivyskupijos „Carito“ mediacijos centras „In pace“. Atidarymo renginyje dalyvavo Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėjas mediatorius Jan’as Maciejewski’s, diskusijos metu buvo aktualizuotas centro reikšmingumas, kalbama apie sutarimo ir klausymosi ne tik ausimis, bet ir širdimi svarbą. „In pace“ centre profesionali mediatorių, psichologų ir socialinių darbuotojų komanda siekia padėti žmonėms tinkamai ir sąmoningai reaguoti konfliktinėse situacijose. Lotyniškas mediacijos centro „In pace“ pavadinimas atskleidžia ne tik centro, bet ir bendrąjį mediacijos paslaugų tikslą – taikoje ir ramybėje diskutuoti bei priimti sprendimus ginčų ir konfliktų akivaizdoje.

Marijampolės apylinkės teismo Marijampolės rūmų teisėja mediatorė Ingrida Navickienė 2022 m. dalyvavo Teisingumo ministerijos organizuotame privalomosios mediacijos teisinio reguliavimo poveikio ex post tyrime. Inicijuotas privalomosios mediacijos šeimos ginčiuose esamo teisinio reguliavimo poveikio ex post vertinimas, kuriuo norima nustatyti, ar yra pasiekti konkrečios teisėkūros iniciatyvos tikslai bei kokį poveikį reguliuojamų teisinių santykių subjektams daro galiojantis teisinis reguliavimas. Šia iniciatyva siekiama užtikrinti šeimos ginčų sprendimo sistemos veiksmingumą. Su tyrimu galima susipažinti [čia](#).

Lietuvos apeliaciniame teisme 2022 m. gruodžio mėn. parengtas ir publikuotas šviečiamasis straipsnis „Teisminė mediacija – kelias civilinę bylą teisme išspręsti taikiai“, kuriuo pasinaudojo „Infoplex.lt“, ELTA, „Teise.pro“. Susipažinti galima [čia](#).

2022 m. *Teismų žurnalo* sausio mėn. numeryje buvo publikuotas Nacionalinės teismų administracijos direktorės, Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos profesorės Natalijos Kaminskienės straipsnis apie mediacijos galimybes viešųjų pirkimų srityje. Susipažinti galima [čia](#).

2022 m. kovo mėn. žiniasklaidai ir visuomenei buvo viešai pristatyta Šiaulių apylinkės teismo 2021 m. veiklos ataskaita, kurioje atskiras skyrius buvo skirtas temai „Teisminės mediacijos praktika“. Su ataskaita galima susipažinti [čia](#).

Metų mediatoriaus apdovanojimas – Vilniaus apygardos teismo teisėjai

Mediacijos forumo dalyviai už 2022 metais gerai ir veiksmingai vykdytą mediatoriaus veiklą balsavimo būdu skyrė apdovanojimą. Už sėkmingą mediatoriaus veiklą 2022 metais Metų mediatoriaus apdovanojimas įteiktas Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjai Rūtai Petkuvienei. Tai yra svarbus mediatorių bendruomenės įvertinimas.

PASIŪLYMAI

Apibendrinami Teisminės mediacijos komisijos veiklą, siūlytume teismams ir toliau aktyviai palaikyti ir įgyvendinti teisminės mediacijos viešinimo iniciatyvas, atskleidžiant teisminės mediacijos teikiamą naudą visuomenei.

Suprasdami teisminės mediacijos privalumus, sprendžiant šalių ginčus, teisėjus kviečiame aktyviau naudotis teise perduoti ginčus spręsti teisminės mediacijos būdu.

Pastebima, kad administraciniame procese teisminė mediacija galimai dėl šio instituto naujumo ir administracinių ginčų teisinių santykių specifiškumo kol kas nėra dažnai taikoma. Todėl teisėjai ypač skatinami prisidėti prie teisminės mediacijos plėtros ir aktyviai taikyti taikų ginčų sprendimą ne tik civiliniuose, bet ir administraciniuose ginčiuose, nepamiršti, kad tokiu būdu mažinamas administracinių teismų darbo krūvis, taupomos privačių asmenų, valstybės biudžeto lėšos, skiriamos ginčų sprendimui teisme.

Bene svarbiausias teisminės mediacijos sėkmės veiksnys yra teigiamas teisėjų požiūris į mediaciją. Atsižvelgdami į tai, teisėjams siūlytume aktyviai dalyvauti mokymuose teisminės mediacijos tema, tokiu būdu daugiau sužinant apie teigiamus mediacijos aspektus, susipažįstant su gerąja kitų šalių praktika. Keičiant požiūrį į teisminę mediaciją, reikalingas ir teismų administracijos įsitraukimas bei palaikymas, turėtų būti akcentuojama teisminės mediacijos nauda proceso šalims, teismų sistemai ir visai visuomenei.

Svarbu pažymėti, kad, net nesudarius taikos sutarties teisminės mediacijos metu, mediacija turi teigiamų aspektų: šalys tiesiogiai ar per atstovus pasikalba / padiskutuoja tarpusavyje dėl esminių ginčo klausimų, bylai grįžus į teismą mažiau vadovaujasi emocijomis, teisme lengviau nagrinėti bylą, ištirti svarbias bylai aplinkybes, teismo proceso metu šalims lengviau ieškoti sutarimo dėl ginčo taikos išsprendimo. Mediacijos metu ir teisėjas mediatorius įgyja profesinių įgūdžių.